

Opeření vystěhovalci: „pěnkavy“

Text a foto: Tomáš Grim

Úvodní záběr dokonale vystihuje jednu z nejpodstatnějších stránek ptačích invazí: pokusy vysadit nepůvodní druhy ptáků jsou zpravidla málo úspěšné, nebo úplně selhávají až do doby, než dojde k podstatnému narušení původních biotopů. „Nejlépe“ (samozřejmě pouze pro nepůvodní druhy!) likvidací původního vegetačního pokryvu a introdukcí nepůvodních rostlin, které jej nahradí. Fakt, že místní druhy ptáků jsou dlouhodobě adaptovány na místní rostliny a jiné podmínky vnějšího prostředí, není nic překvapivého a biologicky to těžko může být jinak – právě to je evoluce. Netriviální důsledky má tato obecná závislost až v souvislosti s introdukcemi: uměle vysazeným nepůvodním opeřencům se v exotických biotopech jejich nové domoviny zpravidla nedaří – přičítá se jim konkurence domácích a na místní podmínky už dobře adaptovaných druhů, divná nová potrava, noví paraziti, nezvyklí predátoři atd. Určitě neplatí vždy to, co si často myslí laikové, totiž že vysazení nepůvodního druhu v novém prostředí vede k okamžité katastrofě a zániku původních populací.

Zatím jsem se v seriálu věnoval v každém z dílů jednomu druhu ptáka, který našel s pomocí člověčí nový domov na jiných kontinentech. Každý z těchto druhů patří do jiné ptačí čeledi, případně ještě víc fylogeneticky vyprofilované skupiny ptáků, třeba řádu. Většina z už probraných druhů ani nemá žádného „našeho“ blízkého příbuzného, který by se mohl řadit mezi invazní druhy – tedy s výjimkou drozda zpěvného (ke kosovi černému se ještě dostaneme později).

Třeba špaček obecný (Naše příroda 11/1: 14–21) má k sobě do invazní party hned devět dalších druhů čeledi špačkovitých, kteří byli invazně úspěšní: celkem sedm druhů asijských majn (rod *Acridotheres*), jeden další druh špačka a návdavkem ještě asi všem známého pěveckého mistra loskutáka. Ale žádný z těchto druhů nepochází od nás. Podobně se to má s hrdličkou zahradní (Naše příroda 11/5: 66–75): kromě ní a holuba skalního lidé úspěšně rozšířili po světě další desatero druhů hrdliček

▲
*Stehlík obecný na olši lepkavé (*Alnus glutinosa*) – ale pozor! Nejsme u české či moravské říčky, ale na úplně opačném konci světa. Tento druh olše je původní v Evropě a její areál zasahuje do severní Afriky a Kazachstánu. Díky lidské hlouposti (záměrná introdukce) či nepozornosti (neplánované zavlečení) je však dnes olše lepkavá téměř kosmopolitní: roste v oblasti nearktické (Kanada a USA), neotropické (Chile), etiopské (JAR) i australské (Austrálie, Nový Zéland). Hamilton, Severní ostrov, Nový Zéland*

Stehlík je jedním z nejpestřeji vybarvených ptáků Evropy a navíc příjemně zpívá. Není divu, že se stal oblíbeným klecovým ptákem a religiózním symbolem (viz středověké Madony s Jezulátkem) – i evropští kolonizátoři a exulanti jej chtěli mít ve svých nových domovech s sebou.

V Uruguayi i Argentíně jsem na něj narazil jen v několika městských parcích. Ve všech případech stehlíci štěbetali tak vysoko v korunách, že jihoamerickým záběrem čtenářům posloužit nemůžu.

Dublin, Irsko

a holubů. Opět jsou to z hlediska toho, kdo je našincem v České kotlině, všechno druhy exotické. Z nepěvců byl více než jednodruhový vzorek našich druhů využit při introdukcích už jen u kachen (k těm se ještě dostaneme), krkavcovitých (k těm také) a především u zástupců čeledi pěnkavovitých: hned čtyři druhy úspěšně a další čtyři neúspěšně. Podívejme se na něj popořadě.

Stehlík obecný

Vzhledově nejatraktivnější z našich „pěnkav“ (tedy zástupců čeledi pěnkavovitých) se původně vyskytoval jen v západní části palearktické oblasti. Nejjižněji byste v hnízdním období stehlíka potkali ve Středomoří a v době zimování pak v severní Africe. Pak do hry vstoupil člověk. Dnes je nejjižnější okraj areálu stehlíka mnohem, mnohem dál na jihu: v Jižní Americe až v Uruguayi, v Austrálii

také v její jižní části a – nic překvapivého – na Novém Zélandě. Vzácné jsou zálety stehlíků do Argentiny (kam ale druh nebyl vysazen, jak se občas chybně uvádí). Tedy podle literatury, která už asi nebude úplně aktuální: stehlíky jsem v Argentíně našel, dokonce ve společnosti zvonků zelených, v parku ve městě Necochea na severovýchodě země.

Jako v jiných případech (třeba u drozda: Naše příroda 11/2: 28–35), i stehlíkovi se podařilo s větší dávkou štěstí než rozumu při jeho záletech nad oceán přistát a usadit na tichomořských ostrovech poblíž Austrálie, např. Lord Howe, Macquarie, Norfolk a řadě dalších. Dále lidé stehlíky zavedli na ostrovy atlantské, např. na Azory, Kapverdy a Bermudy. Na Kapverdských ostrovech sice brzy vyhyli, ale na Bermudách se jim dařilo skvěle: na začátku první světové války už byl stehlík jedním z nejpočetnějších tamějších druhů. A to bylo teprve 30 let po jeho vysazení.

Ne všude měl však takové štěstí. Pokusy etablovat jej v Kanadě a jižní Africe selhaly. Ve Spojených státech proběhla celá řada pokusů na řadě různých míst napříč celou zemí, první už v roce 1846 (v New Yorku) poslední dokonce až v roce 1976 (na Long Islandu). Stehlík se na čas stal úspěšným členem ptačí fauny USA, ale v průběhu 20. století jeho populace postupně vymřely. Jak se to přesně dělo, není jasné: podobně jako v jiných případech bylo těžké či spíše nemožné odlišit, kteří jedinci jsou potomky původních výsadek a kteří jsou náhodně uniknuvší klecoví ptáci. Každopádně dnes už stehlíka na seznamu ptačích druhů USA budeme hledat marně.

Výsadky stehlíka v Austrálii jsou oproti zatím popisovaným

introdukcím našich ptáků zajímavě ve dvou ohledech. Jednak je to časově dlouze rozprostřené období těchto výsadek: první údajně v Hobartu na Tasmánii snad už v roce 1827, poslední až v roce 1912 v Perthu. Tedy téměř století. Druhý rozdíl oproti špačkům a drozdům je právě v místech vysazení: místo „pouze ve státě Victoria“ byli stehlíci dovezeni nejen sem na východ kontinentu, ale i na západ (Perth). V obou koncích země se pak skutečně úspěšně usadili, i když na východě byli úspěšnější: rozšířili se až do Queenslandu (přibližně po Brisbane), zatímco v Západní Austrálii spíše skomírali. Proč? Introdukce na západ byla časově nejpozdější a do toho ještě stehlíky zasáhly změny hospodaření, které vedly k jejich poklesu v 70. letech minulého století. O tom, že stehlíci na šíření potřebují čas, svědčí i to, že do okolí Brisbane se dostali až v průběhu první světové války, tedy téměř sto let po prvním vysazení na jihovýchodě.

Kde u protinožců stehlíka potkáme? Sám jsem na něj narazil, po cílené pátrací akci, jen vzácně a v obou případech to bylo v zahradních čtvrtích. Znamená to, že v Austrálii se tedy stehlík urbanizuje? Vyloučit to nelze, i když pravděpodobnější je, že už původní dávka ptáků odchycených v 19. století ve Velké Británii byli ptáci přítomnost člověka upřednostňující. Typickým prostředím, kde stehlíka najdeme, jsou ale opuštěná pole, škarpy, pastviny či ruderalní plochy. Líbí se mu i v porostech topolů a borovic: topoly i borovice mají přirozený výskyt pouze na severní polokouli a podobně jako stehlík jsou v Austrálii pouhými pasivními přivandrovalci.

Škodí stehlíci? Nebo v Austrálii jen tak neutrálně přežívají? Stehlík je tam považován jen za mírného škůdce: poškozují pupeny meruněk, ale tuto

drobnou škodu vyrovnává tím, že požírá i pro zemědělství škodlivý hmyz. S místními druhy si nijak nekonkuruje – obývá totiž jen člověkem přetvořené (či přesněji řečeno znetvořené) prostředí, a tomu se většina místních ptačích druhů stejně vyhýbá.

Neobyčejně úspěšný byl výsadek stehlíka na Novém Zélandu, který se odehrál v klasickém období vrcholného introdukčního běsnění v druhé polovině předminulého století. Podobně jako v Austrálii i zde šly počty vypuštěných stehlíků do stovek. Stehlíci se rozšířili rychle po „pevnině“ (jak ji chápou místní, tedy po Severním i Jižním ostrově), „přetekli“ na okolní oceánské ostrovy a stali se extrémně běžnou součástí novozélandské avifauny. Na tomto opačném konci světa jsou podle některých zdrojů dokonce běžnější než ve Velké Británii. Navštěďují tomu i obří zimní hejna, která dosahují početnosti až 2 000 jedinců.

Pěnkava obecná

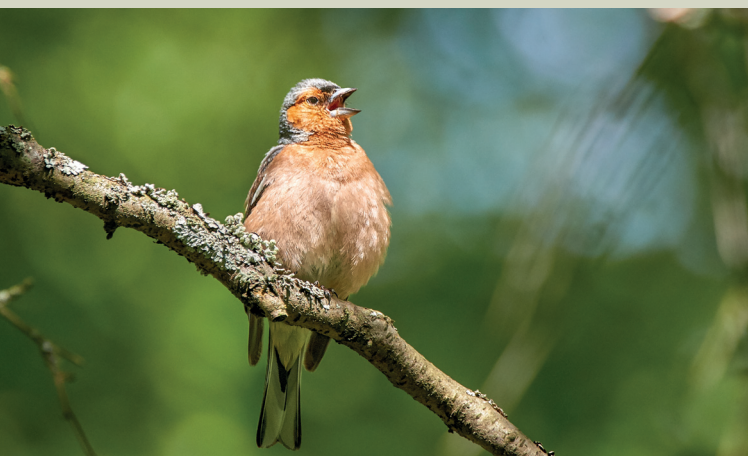
Původní výskyt pěnkavy je podobný jako u stehlíka – západní palearkt, jen zasahuje o něco více na sever (až do severní Skandinávie) i na jih (do severní Afriky). Na druhé straně je její introdukovaný areál jiný: neobvyklá mezi ptačími vetřelci, jejichž původní populace potkáváme také u nás v České republice, je kombinace dnešního výskytu na Novém Zélandě a v Jihoafrické republice. Ještě podivnější by byl dnešní areál pěnkavy, kdy se podařily pokusy zavést ji do Austrálie a do USA. Příbuzná pěnkava jikavec, kterou u nás potkáme jen v zimě, však neobsadila ani Austrálii, ani Nový Zéland, jak si lidé přáli, a mimo svůj přirozený areál se dnes nevyskytuje.

▲ Pěnkava obecná (na snímku samice) je jedním z nejběžnějších ptačích druhů v zemi kiviů. Auckland, Severní ostrov, Nový Zéland

▼ Pěnkava je nepočetnějším ptákem České republiky (pro případ potměšilých populačních změn tedy přinejmenším „jedním z nejpočetnějších ptáků“) a jistě jedním z nejběžnějších druhů kdekoli napříč celou Evropou. Pěnkaví zpěv (na snímku samec) rozeznává jak původní lesy evropské krajiny, tak nepůvodní „lesy“ ve městech (tj. městské parky: Naše příroda 10/5: 39–45). A nakonec je neřídnou součástí až neuvěřitelného a nepůvodního společenstva našich evropských ptáků na Novém Zélandu. Tampere, Finsko

O dovoz pěnkav na území dnešní JAR se zasloužil známý imperiální výbojník Cecil Rhodes těsně před koncem 19. století. Dnes jsou potomci tohoto britského výsadku stále omezeni svým výskytem na původní oblast, kde byli před rovnými 120 lety vypuštěni jejich předci. Zdržují se dodnes v plantážích exotických dřevin na svazích spektakulární Stolové hory (Table Mountain) nad Kapským městem (Cape Town). Těmi dřevinami jsou (opět nepůvodní) borovice,

duby i eukalypty. Právě v plantáži Tokai, kde rostou introdukované borovice a eukalypty, a v nedalekém parku Constantia Belt jsem dohledal několik pěnkav, ale na pořízení fotografie byly plaché až příliš (a z hlediska jejich antipredačního chování úspěšné).

Celková početnost pěnkavy v JAR se odhaduje na sotva 2000 jedinců. To je dost málo, uvážíme-li, že jde o údaj století po introdukci dvou stovek kusů. Na druhé straně bychom neměli zapomínat, že skromný úvod a (prozatímní) závěr představení neznamená, že hlavní dějství nebylo bombastické – viz třeba stehlík, který před dnešním skromným výskytem prodělal v Severní Americe působivější období populačního vzrůstu (tzv. „boom & bust“ dynamika). Nakonec i všem známý příběh hrdličky zahradní ukazuje, že ani taková invazní raketa to nemá dlouhodobě lehké. U pěnkavy je však pravděpodobnější, že vzácnou byla i zůstala: uvažme, co by ji čekalo mimo plantáže vysazených komerčních dřevin... Šíření pěnkav navíc údajně omezuje klima a introdukované veverka popelavé (dovoz ze Severní Ameriky), které navštěvují jejich hnízda a nevracejí se s prázdnou...

Jihoafrické pěnkavy náležejí k endemickému britskému poddruhu pěnkavy obecné (*Fringilla coelebs gengleri*). Stejněho původu je i dnešní novozélandská populace. Z původních čtyř stovek pěnkav je dnes jeden z nejpočetnějších ptáků Nového Zélandu. Jak to v podobných případech chodí, během prvních let po vysazení se pěnkavy usadily v plantážích borovic (taktéž introdukovaných) a původní vegetaci se vyhýbaly. Jejich šíření zpočátku zpomalilo otrávené zrní, které mělo zamezit epidemickému šíření introdukovaných králíků divokých, vrabců domácích a dalších

při zpětném pohledu už nevítaných návštěvníků. Eradikace králíků se, pochopitelně a bohužel, nepodařila. Ostatně moje první setkání s králíkem ve volné přírodě proběhlo právě na Novém Zélandě, poněkud pikantně za plotem rezervace. K dovršení ironie králík bloumal přímo pod tabulí s nápisem „Jsme hrdi na to, že v této rezervaci jsme vyhubili všechny nepůvodní zavlečené druhy“...

Čečetka zimní

Čečetka (nebo čečetky, pro staromilce, viz popis obrázku) má rozsáhlý areál napříč mírnou a chladnou zónou Evropy, Asie i Severní Ameriky (tzv. cirkumpolární rozšíření). Neúměrný tomuto obřímu přirozenému areálu je velmi omezený rozsah jejího rozšíření nepřirozeného: čečetku lidé vysadili pouze na Novém Zélandě. Kolem půl tisíce čečetek vysazených na Severním i Jižním ostrově byla skoro sázka na jistotu a čečetky hojně kolonizovaly střední a vyšší polohy obou ostrovů. Navíc během první poloviny 20. století úspěšně obsadily i řadu okolních menších ostrůvků.

Čečetkám se, na rozdíl od jiných druhů pěvců zavlečených z Evropy, daří spíše v oblastech člověkem méně osídlených – jejich prostředím zahrnuje horské křoviny, písčné duny, lesy apod. Méně časté jsou v zemědělské krajině či sadech. I moje zřídka setkání s novozélandskými čečetkami se odehrála výhradně v méně narušeném prostředí, v přírodních rezervacích (viz fotografie).

Zvonek zelený

Svým přirozeným areálem se zvonek podobá pěnkavě (od severní

- ▲ Čečetka zimní obsadila úspěšně nejen obě „pevniny“ Nového Zélandu, ale i řadu okolních ostrovů. Je poněkud ironické, že v „ekologické rezervaci“, odkud pochází tento záběr, dělali čečetce během naší „photo-session“ společnost především zvonci, stehlíci, kosi, drozdi, pěnkavy, pěvušky a špačci... Orokonui Ecosanctuary, region Otago, Jižní ostrov, Nový Zéland
- ▼ Čečetka ornitologům rádně zamotala hlavu. Záměrně píšu v jednotném čísle: moderní molekulární studie totiž ukázaly, že ani čečetka tmavá (*Acanthis cabaret*) a dokonce ani čečetka bělavá (*A. hornemanni*) by nejspíš neměly být považovány za samostatné druhy. Sběratelé ptáčích druhů to vidí neradi, ale realita je prostě taková, že máme jen jednu čečetku, a tou je čečetka zimní (*A. flammea*). Molekulární rozdíly mezi touto fylogenetickou trojicí totiž nestojí ani za řeč a morfologická proměnlivost je navíc klinální – čečetky prostě směrem na sever postupně světlají (Praus L. 2018: O čečetkách a ptáčím bloudění. Ptáčím svět 25/2: 8–9). Kaamanen, Finsko

Afriky po severní Skandinávii a východně až do střední Asie), ale svým nepůvodním rozšířením blízce napodobuje stehlíka (Azorské ostrovy, Austrálie, Nový Zéland, Uruguay

▲ Šíření nepůvodních druhů ptáků výrazně napomáhá, ne-li vůbec umožňuje, zavlečení nepůvodních rostlin, na které jsou ptačí vetřelci už adaptováni ze své domoviny. Pro pěnkavovité ptáky jsou to mimo jiné rostliny, které jim poskytují dostatek semen jako potravu. Na snímku je samec zvonka zeleného. International Birdwatching Center of the Jordan Valley, Kfar Ruppin, Izrael

▼ Pohlavní dimorfismus u pěnkavovitých je mezi ostatními skupinami ptáků „zlatý střední“: není do očí bijící, ale při bližším pohledu nelze přehlédnout. Samice zvonka zeleného v pozadí, samec v popředí. Kaamanen, Finsko

a nádvakem Argentina). Nechme stranou neúspěšný pokus o jejich zavedení na severozápad USA a podívejme se na zvonky-cestovatele, kterým se dařilo.

Do Argentiny se zvonci dostali kolem roku 1900. Ani po více než století jejich areál nikoho moc neoslňuje: v podstatě se omezuje na Mar del Plata, jak na město, tak jeho blízké okolí (pro orientaci: jsme jižně od Buenos Aires). Tam jsem zvonka našel, ale podobně jako pěnkava v JARu byl neobyčejně plachý a vysoko v korunách stromů jej bylo těžké pozorovat,

natož vyfotit. Tropičtí ptáci bývají plašší než opeřenci mírného pásu a je dost možné, že introdukované druhy se v tropičtějších oblastech také stávají méně krotkými. Data už nasbíraná mám, ke zpracování se časem snad dostanu, na odpověď si zatím tedy počkejme...

Zatímco u uruguayských zvonků není jejich původ jasný (bud' vysazení přímo, nebo kolonizační výsadek vlastními silami z Argentiny?), u zvonků australských pochyb není: vysazení jedinci (nejspíš britský poddruh *Chloris chloris harrisoni*) byli vypuštěni tradičně ve Victorii, Jižní Austrálii a Novém Jižním Walesu. Zůstali pak omezeni na tyto státy, a navíc se rozšířili vlastními silami na Tasmánii. Ačkoli zvonci zelení v Austrálii většinou lpí na porostech zemědělské krajiny nebo jiné nepůvodní vegetaci (parky a zahrady), najdeme je i v porostech původního kajeputu (*Melaleuca*), známého spíše jako tzv. čajovníkový strom.

Nový Zéland dnes hostí potomky stejného britského poddruhu zvonka zeleného. Počet vysazených ptáků nebyl vysoký – kolem stovky – a to se projevilo i na nižší genetické proměnlivosti, kterou vědci odhalili v populacích novozélandských zvonků ještě století po jejich introdukci.

Úspěchy vs. neúspěchy: čtyři na čtyři

Tak to máme čtyři úspěšné příběhy. Tedy úspěšné z hlediska nepůvodních ptačích přivandrovalců. Pro úplnost se ještě chvíli věnujme „pěnkavám“, jejichž introdukce úspěšně nedopadly. A historickou náhodou to bude vyrovnané: i tyto příběhy o neúspěšnosti budou čtyři.

Čížek lesní

Čížek lesní má zajímavý a mezi naší ptačí faunou neobvyklý areál: západní evropská část areálu, pak velká mezera a za ní ruská dálněvýchodní část. Pěkný příklad tzv. disjunktivního areálu, tedy nesouvislého typu rozšíření.

O ještě větší neobvyklost areálu se pokusily různé aklimatizační společnosti ve Spojených státech (stát Oregon v severozápadním cípu USA) a – jak by ne – v Austrálii (kde jinde než ve Viktorii) a na Novém Zélandu (invazní sázka na jistotu). Výsledek? Čížek lesní zůstává rozšířen tam, kde byl předtím, než se do jeho života vložili lidé. Snad i proto, že počty vypuštěných ptáků byly nižší, pouze v řádu desítek.

Konopka obecná

Teď pár slov k dalšímu zástupci rodu *Carduelis*. Tedy bývalého rodu: dnes odcestoval zvonek do rodu *Chloris*, čečetka do rodu *Acanthis* a nakonec i konopka je v současné době řazena do jiného rodu *Linaria*. V rodu *Carduelis* nakonec úplně osířel už jen stehlík (alespoň ze sádky našich druhů, těch obývajících ČR).

Svým původním výskytem konopka v hrubých rysech odpovídá stehlíkovi obecnému. Konopky jsou zdatní migranti, tedy jejich populace ze severní poloviny areálu. Ekologicky jsou konopky podobné ostatním druhům, o kterých je tento díl seriálu. Měly by tedy mít solidní šanci se uchytit a šířit na opačném konci světa, kdyby dostaly dostatečnou šanci. Jenže introdukce konopky obecné proběhla a dopadla podobným stylem jako introdukce čížka lesního:

snaha byla (Spojené státy, Austrálie, Nový Zéland a navíc ještě Kanada), ale slabá (podobně nízké počty vypuštěných jedinců). Výsledek tedy stejný jako u čížka.

Jestli do naší fauny počítat i druhy naším územím jen protahují či u nás jen zimující, je samozřejmě otázka subjektivní volby. Pro ty, kdo u nás takové nehnízdící druhy do naší fauny počítají, dodám, že proběhly i neúspěšné pokusy introdukovat také konopku žlutozobou. Tento blízký příbuzný konopky obecné obývá převážně chladnou Skandinávii a vyšší

- ▲ Při snaze dohledat aspoň jednoho zvonka zeleného z australské populace, abych měl fotografii do seriálu pro Naši přírodu, jsem proklínal svoji důslednost – kdo by ostatně poznal, že jsem fotografií případně nepořídil někde doma za humny? Zvlášť když se zvonek, kterého jsem po značném úsilí nakonec našel, skrýval v nepřehledné koruně nepůvodního stromu – olše a břízy (ze snímku nejde jednoznačně určit druhové id stromu) skutečně hojně rostou za mými humny kolem říčky Bystřice. Warrnambool, stát Victoria, Austrálie
- ▼ Na rozdíl od ostatních našich „pěnkav“ se čížkovi lesnímu v roli ptačích vetřelce moc nedařilo. Pokusy etablovat jej na severní i jižní polokouli skončily fiaskem. Kaamanen, Finsko

Jaké by to bylo v Austrálii či na Novém Zélandu, kdyby aklimatizační společnosti devatenáctého století investovaly více úsilí do vysazení konopky obecné? To se, doufejme, už nikdy nedozvíme. Dublin, Irsko

horské polohy střední Asie. V zimním období se s konopkou žlutozobou lze setkat vzácně i u nás. Je otázka, nakolik byl takový druh vhodný pro introdukci na Nový Zéland, který leží spíše v subtropích a převážně v mírném pásmu. V každém případě introdukce dopadla pro konopku žlutozobou špatně (a tím pádem pro místní přírodu dobře).

Hýl obecný

Tento buclatý ptáček obývá protáhlé území vymezené Španělskem na západě a Kamčatkou na východě. Navzdory pokusům s tím něco udělat tak tomu zůstává i dnes. Ovocnářský průmysl v bývalých koloniích toho jistě nelituje: v Anglii údajně hýlové ožírají pupeny ovocných stromů v takovém měřítku, že tento sympatický ptáček je považován za „jeden z největších problémů, s nímž ovocnářský průmysl musí zápasit“ (už citovaná kniha J. L. Longa z roku 1981).

V sedmdesátých letech předminulého století se hýl sice nakrátko etabloval na Novém Zélandu, ale už v třicátých letech století minulého

byli pozorovaní ptáci považováni spíše za uniklé klecové ptáky a ne za potomky původního výsadku. Vysazenému tuctu hýlů v Jižní Austrálii se také nedařilo. Několik pokusů vysadit hýla na různých koncích USA (Oregon, Ohio, Kalifornie) dopadlo podobně dobře (pro majitele ovocných plantáží tedy...).

Dlask tlustozobý

Přirozený areál „tlustozobce“ vypadá, jako bychom vystřihli obrys výskytu hýla a na mapě jej nalepili zpět, jen krapet na jih. Introdukční pokus, pokud se tedy vůbec udál, na tom nic nezměnil: v šedesátých letech 19. století snad byli vysazeni dlaskové čínskému původu ve státě Victoria. Nicméně dnes je Austrálie dlasků prosta určitě.

Toho asi nelituje nikdo. V sadech dlask škodí, sice jen mírně, leč „jeho vysazení by nebylo vítaným příspěvkem k fauně Austrálie“, jak píše opět J. L. Long.

Proč ti a ne druzí?

Proč se aklimatizační společnosti v případě neúspěšné pěnkaví čtyřky nesnažily více? O tom můžeme po více než století už jen spekulovat. Při výběru druhů, které vysadit, se aklimatizátoři často řídili jejich atraktivitou: pestrým opeřením a pěkným zpěvem, tedy nad rámec jiného častého důvodu, který hrál roli u některých druhů pěvců – předpokládanou užitečností pro zemědělskou výrobu. Konopka rozhodně není takový krásavec jako třeba stehlík, ale při podobných úvahách bychom měli mít na paměti, že uvažovaní kandidáti na vysazení se liší v řadě různých znaků

a jejich kombinací. Navíc po století a půl nemáme ani možnost posoudit, zda vysazené počty jedinců prostě neodrážejí nabídku v té nejprostší rovině: běžnější druhy jsou snáze k dispozici.

Každopádně po tolika generacích (jak ptačích vetřelců, tak jejich vysazovačů lidského rodu) se příčiny výběru, úspěchů a neúspěchů rozplétají neskoro. Podle rozsáhlých studií, založených ovšem zdaleka nejen na našich druzích a zdaleka tedy ne jen na „pěnkavách“, se zdá, že roli jistě hrála nabídka i populační početnost (a tedy hnízdní hustoty a tedy dostupnost) druhů, atraktivita jejich vzhledu, užitečnost (podle dobových znalostí, či často neznalostí) atd.

Introdukovaných druhů pěnkavovitých ptáků nebylo málo. A to ani nemusíme brát v úvahu ty, které se v nové domovině neusadily – ani ty, které u nás nežijí, a které jsem proto vynechal, třeba všem známého kanára divokého. Vzhledem k tomu, že počet druhů se možná některým z vás děje na mysl otázka, jak ptačí přistěhovalci ovlivnili celkový počet druhů v exotických destinacích. Překvapivá pravda je, že souvislost je tu docela úzká. Na ostrovech, kam ostatně směřovala většina ptačích introdukcí, totiž masivní příliv nepůvodních druhů vysazených člověkem víceméně vyrovnal počet druhů, které vyhynuly, opět v důsledku činnosti člověka. Pozor: vlastní vysazení opeřenci nemají na vyhynutí původních druhů podíl: jen přišli k čistému stolu, zametenému už předtím člověkem a vysazenými savci. Třeba Nový Zéland a přidružené ostrovy: na nich vyhynulo celkem 38 ptačích druhů a nepůvodních se po vysazení člověkem úspěšně usadil

▲ Stačí aby sympatický otlý opeřeneček otevřel zobák a už začíná dělat docela jináčí dojem. Takový antropomorfismus samozřejmě o jeho povaze nic neříká, každopádně hýl obecný není tak úplně nevíňátko... (viz text). Červenohorské sedlo, ČR

▼ Informace o introdukci dlaska jsou tak kusé, že ani není jasné, zda byl vůbec k protinožcům vypuštěn do volné přírody. Chomoutov, Litovelské Pomoraví, ČR. Foto Martin Mecnarowski

skoro stejný počet, rovných 40. Podobně se, více či méně, vyrovnaly počty ptačích druhů v důsledku protichůdných činností člověka i jinde na světě (Havaj, Mauritius, Galapágy apod.).

Fascinující zjištění? To jistě ano. Určitě to ale pro zavádění cizích druhů na opačné konce světa není žádná omluva. ■